

Helena Woroszyńska-Synowiec

ZAIMKI PRZYSŁOWNE "EN" I "Y" JAKO TZW.
"MOTS MAL AIMÉS"

Streszczenie. W artykule omówiono funkcję zaimków przysłownych "en" i "y" oraz poszczególne przypadki ich stosowania. Podkreślono również znaczenie ćwiczeń wdrażających, ułatwiających zrozumienie zagadnienia oraz podano ich propozycje.

W trakcie nauczania języka francuskiego można zauważyć, że słuchacze niechętnie, a bardzo często nieumiejętnie, stosują zaimki przysłowne "en" i "y". Istnieje dużo możliwości posługiwania się tymi częściami mowy, w szczególności zaimkiem "en", lecz podręczniki języka francuskiego używane w uczelniach kwestię tę ujmują w niepełnym zakresie.

Dla należytego naświetlenia i szczegółowego omówienia problemu należałoby wyjść poza podręcznik i zaprezentować słuchaczom uprzednio przygotowany materiał ilustrujący poszczególne przypadki stosowania zaimków "en" i "y". Ten problem gramatyczny stanie się prosty, gdy po prezentacji materiału przerobimy ze słuchaczami sporą ilość ćwiczeń, które pozwolą im zrozumieć go i opanować.

Niniejszy artykuł to próba zestawienia najważniejszych przypadków występowania zaimków przysłownych "en" i "y" poparta propozycjami ćwiczeń utrwalających.

Zaimki "en" i "y" wywodzą się z łacińskich wyrazów "inde" - `stamtąd` i "ibi" - `tam` i zachowują swą wartość przysłowną jedynie w połączeniu z czasownikami wyrażający-

mi ruch i przebywanie: je m'en vais, j'y reste itp. We współczesnym języku francuskim wyraz "en" pełni głównie funkcję zaimka zastępującego rzeczowniki będące częścią nazwami rzeczy niż osób i występuje zawsze łącznie z czasownikiem. Podstawowy krok wprowadzający słuchacza w sposób posługiwania się zaimkiem "en" najlepiej oprzeć na regule: de, de la, du + un mot = en!¹⁾

Vous arrivez de Rome? Oui, j'en arrive.

Vous arrivez de la gare? Non, je n'en arrive pas.

J'ai fait de la salade. Tu en veux?

Elle en veut?

Elles en veulent?

J'ai acheté du lait. Tu en veux?

Il se sépare de sa famille. Il s'en sépare.

W ten sposób zaimek "en" może spełniać funkcję okolicznika miejsca, sposobu itp. oraz dopełnienia, zastępując w tym ostatnim przypadku dopełnienie rzeczowne poprzedzone przyimkiem "de" - (substantif complément prépositionnel). Ponadto "en" może zastępować dopełnienie rzeczowne poprzedzone rodzajnikiem nieokreślonym względnie liczebnikiem:

Il reçoit un livre. - Il en reçoit.

Il m'a trouvé des livres. - Il m'en a trouvé.

Na podstawie drugiego przykładu można wyjaśnić słuchaczom, że participe passé występujący po "en" pozostaje nieodmienny.

Dopełnienie rzeczowne poprzedzone rodzajnikiem określonym należy zastąpić zaimkiem osobowym: Il voit les enfants. - Il les voit.

¹⁾ Regułę tę stosuje się w Alliance Française w Paryżu w czasie ćwiczeń z gramatyki języka francuskiego.

W mowie potocznej "en" zastępuje również rzeczowniki będące nazwami osób:

Vous parlez de mes fils? Je n'en ai pas de nouvelles.

Nie można zastąpić w tym samym zdaniu dwukrotnie zaimkiem "en" dopełnienia i okolicznika:

Il rapporte des fruits du marché.- Il en rapporte. Albo:
Il en rapporte des fruits.

Jeżeli czasownik posiada dwa dopełnienia, obydwa mogą przybrać postać zaimków, z tym że rzeczowniki wyrażające osoby zastępowane są przez zaimki osobowe le, la, les, lui, natomiast nazwy rzeczy przez zaimek "en":

Il parle à son frère de ce projet.

Il lui en parle.

Il félicite son ami de son succès.

Il l'en félicite.

"En" umieszcza się zawsze po innym zaimku bez względu na jego funkcję. W grupach l'en, les en - zaimki le, la, les zastępują rzeczowniki żywotne, "en" - rzeczowniki martwe. Zaimek "en" może też mieć znaczenie cząstkowe:

Aimez-vous le livre? J'en ai lu la moitié.

Il voit des enfants. Il en voit plusieurs.

I w tym wypadku, jak i we wszystkich innych, "en" znajduje się zawsze przed czasownikiem. W związku z tym, że zaimek ten staje się częścią składową grupy werbalnej, w mowie potocznej konieczna jest tzw. "liaison" albo między dopełnieniem zaimkowym i czasownikiem: Il en achète albo między podmiotem zaimkowym i zaimkiem: Nous en venons.

Oprócz wyżej wymienionych funkcji "en" pojawia się zastępczo w wyrażeniach chez-moi, chez-toi itp., np. Venez-vous de chez-moi? Oui, j'en viens, oraz w szeregu galicyzmów, takich jak c'en est fait, il en va de même, en vouloir à quelqu'un, n'en plus pouvoir, en prendre et en laisser, en imposer ...

Podobnie jak "en" również i zaimek przysłowny "y" występuje tylko w obecności czasownika. W pierwszym rzędzie ma on znaczenie 'tam':

Allez-y! J'y suis.

"Y" zastępuje przeważnie rzeczowniki martwe i zaimki wskazujące poprzedzone przyimkiem à względnie dans:

Il pense à cette question. Y-penses-tu?

Il y pense. Il a contribué à cela. Il y a contribué.

Est-il dans la classe? Oui, il y est,

lecz może również zastępować każdy zaimek osobowy poprzedzony przyimkiem à :

Pensez-vous à moi (à lui, à nous, à elles, à eux)?

Nous y pensions.

"Y" występuje również w zestawieniu chez-nous, chez-vous itp. Alliez-vous chez moi? J'y allais.

Przed czasownikiem aller w futur simple i conditionnel présent nie używa się zaimka "y".

Avez vous été à Paris? Pas encore, j'irai la semaine prochaine.

"Liaison" występuje podobnie jak przy "en": Nous y allons. Allez y!

Zaimek "y" nie może zastępować dwóch dopełnień w tym samym zdaniu:

Il travaille à son roman dans le jardin.

Il y travaille dans le jardin.

Il y travaille à son roman.

W drugiej osobie liczby pojedynczej w trybie rozkazującym czasowniki I-szej grupy przyjmują końcówkę -s przed zaimkami "en" i "y".

Donnes-en! Penses-y!

"Y" występuje w długim szeregu galicyzmów: il y va de son bonheur, je n'y suis pour rien, j'y suis (jestem gotów), je n'y suis pas (nie rozumiem), il sait s'y prendre, il y regarde (jest oszczędny), savoir y faire.

Propozycje ćwiczeń

a) Commenter dans les exemples suivants les emplois des pronoms en et y.

1) "L'Académie Française a pour mission essentielle de travailler à épurer et à fixer la langue, à en éclaircir les difficultés et à en maintenir les caractères et les principes".(G. Michaud, Guide France).

2) "Les Archives nationales, véritable "mémoire de la nation", furent organisées par la Révolution. Napoléon en établit le dépôt central au Palais Soubise à Paris. (Michaud, ibid.).

3) "L'industrie française du bois en est encore en grande partie au stade artisanal: 95% des entreprises occupent moins de dix ouvriers, (Michaud, ibid.).

4) "Si la bête est petite, tu en donneras dix francs... (Stendhal, Chartreuse de Parme.).

5) "Elle pleura beaucoup, et sa passion pour Fabrice s'en augmenta." (Stendhal, ibid.).

6) "La pauvreté, j'y ai grandi, l'hiver, j'y ai grelotté la famine, j'en ai goûté. (Hugo, L'Homme qui rit).

7) Moi, je n'y ai jamais rien pigé, à tout ce mélange de sprints, de primes, de réclames... (Aragon, Rencontres.).

8) "Objet de culte, la famille française est en quelque sorte un domaine réservé. Il y règne-au moins en principe- "l'esprit de famille". (Michaud, ibid.).

Exercice de substitution.

b) Répondez aux questions suivantes affirmativement et négativement en employant les pronoms *le, la, les, en, y*:
 Avez-vous la gomme que je vous ai donnée? Avez-vous une gomme? Ce camarade écrit-il souvent des lettres? Prenez-vous votre parapluie quand il pleut? Mangez-vous beaucoup de bonbons? Prenez-vous du thé le matin? Pensez-vous à vos examens? Parviendras-tu à parler français?

c) Exercice de transformation: passage du tour personnel au tour impersonnel.

Remplacer par un pronom le substantif souligné:

Les feuilles tombent sur le sol. - Elles tombent sur le sol.

Des feuilles tombent sur le sol. - Il en tombe sur le sol.

Les enfants restent dans le jardin. - Ils restent dans le jardin.

Des enfants restent dans le jardin. - Il en reste dans le jardin.

On pourra prendre comme verbe: arriver, venir, sortir, passer, tomber, rester ...

d) Dites si les verbes suivants admettent après la préposition "de" ou après la préposition "à" un substantif complément évoquant un animé ou un inanimé. Construire, dans chaque cas, une phrase. Puis remplacer le substantif par un pronom en respectant - si c'est possible - l'opposition lui, elle (s), eux/en, y. Indiquer avec quels verbes cette opposition ne peut pas se réaliser, avec quels verbes elle est recommandée par les puristes sans être toujours respectée.

Verbes construits avec *de*: accuser, s'affliger, s'approcher, avertir, délivrer, s'éloigner, se mêler, obtenir, s'occuper, parler, profiter, rougir, soupçonner, se vanter.

Verbes construits avec *à*: associer, s'attacher, s'attendre, comparer, condamner, se consacrer, contribuer, donner,

échapper, encourager, engager, se fier, s'habituer, montrer, parler, penser, pousser, promettre, remédier, répondre.²⁾

LITERATURA

- [1] R. Georquin, Guide de la langue française, 1952 (b.m.w.)
- [2] Grammaire Larousse du XX siècle, Paris (b.r.w.).
- [3] H. Lebek, Zarys gramatyki francuskiej, Warszawa 1967.
- [4] J. Pinchon, Les pronoms personnels, II-III. "Le Français dans le Monde", nr 75, 1970, s. 26; nr 76, 1970, s. 19.
- [5] B.D. Nechendzi, W.W. Błagowieszczenskij, Grammatika so-wriemiennogo francuzskiego jazyka, Morfologia, Moskwa 1964.

НАРЕЧНЫЕ МЕСТОИМЕННЯ "EN" И "Y" КАК ТАК НАЗЫВАЕМЫЕ
"MOTS MAL AIMÉS"

Р е з ю м е

В статье описывается функция наречных местоимений "en", "y" и отдельные случаи их применения. Обращается также внимание на роль тренировочных упражнений, которые помогают уяснить, в чём состоит сущность вопроса, и поданы соответствующие предложения.

²⁾ Ćwiczenia c) i d) wzięte są z artykułu J. Pinchon, Les pronoms personnels, "Le Français dans le Monde", nr 75, 1974, s. 34.

THE ADVERBIAL PRONOUNS "EN" AND "Y" AS SO CALLED
"MOTS MAL AIMÉS"

S u m m a r y

The article deals with the function and particularities of using the adverbial pronouns "en" and "y". The author has also given some examples of drill exercises and has emphasised their importance.